

O'qish savodxonligi

III qism

2

novda
edutainment

@ELEKTRON_DARSLIKBOT dan yuklab olindi.

U.B.Aydarova

O'qish savodxonligi

2-sinf

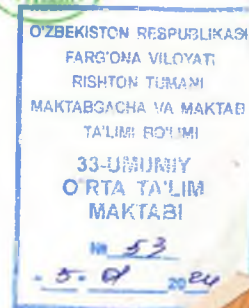
III qism

Umumiy o'rta ta'lim maktablari uchun darslik

Ta'limni rivojlantirish markazi huzuridagi ilmiy-metodik
kengash tomonidan tavsiya etilgan.

Toshkent – 2023

@ELEKTRON_DARSLIKBOT dan yuklab olindi.

UO'K 808.545(075.3)
KBK 74.202.5ya72
A 38

U.B.Aydarova
O'qish savodxonligi. Umumiy o'rta ta'lim maktablarining
2-sinfi uchun darslik. III qism. / **U.B. Aydarova** – Toshkent:
“Novda Edutainment”, 2023. – 80 b.

Taqrizchilar:

Sh.Y. Muslimova – Toshkent shahridagi 328-umumiy o'rta ta'lim maktabining
oliy toifali boshlang'ich sinf o'qituvchisi;

M.I. Xo'jayeva – Toshkent shahridagi 142-umumiy o'rta ta'lim maktabining
birinchi toifali boshlang'ich sinf o'qituvchisi.

Shartli belgilar:

**Yodda
tuting**

**Guruh bo'lib
ishlang**

**Savollarga
javob bering**

**Izohli
lug'at**

**Diqqat bilan
o'qing**

Tinglang

Bu – qiziq!

**Topshiriqni
bajaring**

**Uyga
vazifa**

ISBN 978-9943-9712-9-5

© U.B. Aydarova
© “Novda Edutainment”, 2023

VII bo'lim.

Ertaklarning sehrli olamidan bahra olamiz!

Rasmlar qaysi ertaklardan olingan?

Ertaklar – to'qima va uydirmaga asoslangan, sehrli-sarguzasht va maishiy mazmundagi badiiy asar.

Xalq og'zaki ijodining janrlaridan biri.

Og'izdan og'izga o'tib kelayotgan hikoya.

O'zbek xalq ertaklari, rus xalq ertaklari, qozoq xalq ertaklari...

Muallifi ma'lum emas.

Adabiy ertak.

Muallifi ma'lum bo'lgan ertaklar. Ular she'riy shaklda ham yoziladi.

Aka-uka Grimmlar "Zolushka", O'tkir Hoshimov "Tomchi haqida ertak"

Shirin uyqu

O'zbek xalq ertagi

Bir odamning uchta o'g'li bor ekan. Shu odam vafot etayotganida bolalariga: “Uyquni shirin qilib uxlang, ovqatni shirin qilib yeng”, – deb vasiyat qilibdi. Bu gapni ikkita katta o'g'li bir xil tushunibdi, kichik o'g'li esa boshqacha tushunibdi. Ikkita katta akasi yerga suv sepib, chorpoyani qurib, katta ko'rpani to'shab, “uyquni shirin qilish” shunday bo'ladi-da, deb yotaveribdi. Keyin ust-ustiga har xil shirin taomlarni yeb, “ovqatni shirin qilib yeyish” mana

bunaqa bo'ladi, deb yuraveribdi. U yoqqa ag'anab, bu yoqqa ag'anab, yota-yota ovqatlari ham singmay, yegan ovqatining ham, uxlagan uyqusining ham mazasini bilmabdi. Oxir-oqibat, yeyishga ovqatlari qolmay, kambag'al bo'lib qolishibdi.

Kichkinasi ishlab-ishlab kelib, yegan quruq noni ham shirin, ichgan choyi undan shirin, uxlasa uyqusi ham shirin bo'lar emish. Shunday qilib, uning borgan sari davlati ziyoda bo'lib, uyqusi shirin, ovqati mazali bo'lib boravergan ekan.

1. Ota bolalariga nima deb vasiyat qilgan ekan?
2. Bu vasiyatni bolalari qanday tushunishdi?
3. Ayting-chi, ota vasiyatini qaysi o'g'il to'g'ri tushunolgan ekan? Fikringizni izohlang.
4. Uyqu shirin bo'lishi mumkinmi? Nima uchun?
5. Siz qanday yo'l tutgan bo'lardingiz?
6. Ertakdan chiqargan xulosangiz bilan o'rtoqlashing.

vasiyat – o'z yaqinlariga qoldirgan topshiriq, istak, nasihat

chorpoya – ochiq havoda o'tirishga, yotishga mo'ljallangan yog'och karavot

davlati ziyoda – boy, badavlat

Ertak qahramonlariga baho bering.

“Savollar gulshani” mashqi. Ertak asosida savollar tuzing. Savollaringizni o‘qib bering va do‘stlaringizning javobini eshiting.

Ertakni o‘qing va mazmunini so‘zlab bering. Ertak mazmuniga mos maqollar toping.

XALQ ERTAKLARI

Maishiy
ertaklar

Sehrl
ertaklar

Hayvonlar
haqidagi ertaklar

Och bo'ri

O'zbek xalq ertagi

Bor ekan-da yo'q ekan, och ekan-da to'q ekan, bir och bo'ri bo'lgan ekan. Kunlardan bir kuni u don yeb yurgan bir xo'rozni ko'rib qolibdi. Bo'ri xo'rozni ushlash payiga tushibdi. Xo'roz qanotini yozib "qaq-qaq", deyman deb turgan ekan, bo'ri lip etib kelib xo'rozning qanotidan tishlab olibdi. Xo'roz qarasa, bo'ri uni mahkam ushlab turgan emish. Shunda xo'roz so'rabdi:

- Ey bo'ri, meni nima qilmoqchisan?
- Men seni yeyman, – debdi bo'ri.
- Meni shundayligimcha yesang, hecham maza qilmaysan. Agar yeydigan bo'lsang, kashnich va piyoz bilan qo'shib yegin. Shunda haqiqiy mazani his qilasan, – debdi xo'roz.

Bo'ri:

– Kashnich bilan piyozni qayerdan topaman? – debdi.

Xo'roz:

– Kashnich bilan piyozni shu yaqin oradagi qishloqdan topasan. Sen borib kelaver, men seni shu yerda poylab turaman, – debdi. Bo'ri kashnich

va piyoz izlab ketishi bilanoq xo'roz parillab uchib ketibdi.

Bo'ri kashnich va piyozni qiynalib-qiynalib, zo'rg'a topib kelibdi. Qarasa, xo'roz yo'q emish. U yoqqa yuguribdi, bu yoqqa yuguribdi, oxiri xo'rozni topolmay, nochor yo'lga tushibdi.

Bo'ri bir yerdan o'tib ketayotgan ekan, bir qo'zi o'tlab yurganini ko'ribdi, sekin kelib qo'zini ushlab olibdi.

Qo'zi:

– Ey bo'ri, meni nima qilmoqchisan? – deb so'rabdi.

Bo'ri:

– Men seni yemoqchiman, – deb javob beribdi.

– Mening quruq go'shtimni yeganing bilan hecham maza qilmaysan. Yaxshisi, borib konning tuzidan olib kel, shundan keyin go'shtimni maza qilib yeb, xumordan chiqasan, – debdi qo'zi.

Bo'ri qo'zini shu yerda qoldirib, kondan tuz olib kelgani jo'nabdi. Shu paytdan foydalanib qo'zi qochib qolibdi. Bo'ri sarson-sargardon bo'lib kondan tuz olib kelsa, qo'zi qochib ketgan emish. Qo'zini rosa izlabdi, oxiri topolmay yana yo'lga tushibdi.

mahkam – zo'r kuch bilan, qattiq
nochor – chorasiz, noiloj
sarson-sargardon – ovora

1. Ertak qanday boshlandi?
2. Xo'roz va bo'ri bilan qanday voqea yuz beribdi?
3. Qo'zi bo'ridan qanday qutulibdi?
4. Nima deb o'ylaysiz, bo'ringa och qolishiga nima sabab bo'lgan?

Ushbu gaplar qaysi qahramonga tegishli?

Agar yeydigan bo'lsang, kashnich va piyoz bilan qo'shib yegin. Shunda haqiqiy mazani his qilasan.

Yaxshisi, borib konning tuzidan olib kel, shundan keyin go'shtimni maza qilib yeb, xumordan chiqasan.

Men seni yeyman.

Topishmoqlarning javobini toping.

1. Kuchukday ko'rinishi,
Pichoqday o'tkir tishi.
Vahshiy hayvondir o'zi,
Yegani qo'y va qo'zi.	2. To'rt oyoqli,
Temir tuyoqli.
	3. Erta turadi,
Jar chaqiradi.

**Ertakning mazmunini so'zlab bering.
Ertak mazmuniga mos rasm chizing.**

Bosh qahramoni bo'ri bo'lgan yana qanday ertaklarni bilasiz?

Bo'ri keng cho'lda yugurib ketayotgan ekan, unga bir ot ro'para kelib qolibdi. Bo'ri tez-tez yurib, otning oldiga o'tib olibdi. Ot bo'riga yaqin borib, uni iskagan ekan, bo'ri chaqqonlik bilan otning tumshug'iga yopishib olibdi. Ot rosa unnab ko'ribdi, lekin u o'z tumshug'ini och bo'ridan ajratib ololmabdi. Keyin ot bir hiyla qilmoqchi bo'libdi.

– Ey bo'ri, nima qilmoqchisan? – debdi u.

– Men seni yemoqchiman, – debdi bo'ri.

– Unday bo'lsa, – debdi ot, – avval mening orqamga o't, otam o'lmasdan avval tuyog'imga bir nasihatnoma yozib qoldirgan edi. Shu nasihatnoma senga tegishli, sen shuni o'qib, so'ngra meni yeyaver, – debdi.

Bo'ri otning tumshug'ini bo'shatib, uning orqasiga o'tibdi. Otning tuyog'idagi xatni o'qiyman deb termulib, mahliyo bo'lib turgan vaqtida ot oyog'ini ko'tarib, bo'rining og'ziga bir tepibdi.

– Ey savodsiz, xatni o'qiyolmasang nimaga orqamga o'tding? – debdi ot.

Haqiqatdan ham bo'ri savodsiz ekan. Otning qattiq tepkisidan bo'rining og'zida bitta ham tishi qolmay sinib, ichiga ketib qolibdi. Bo'rining tumshuqlari majaqlanib, esini yo'qotib, gangib qolibdi. U anchadan keyin hushiga kelibdi va aqlini rostlab o'ziga-o'zi ta'zir berib debdi:

– Ko'rdingki xo'roz, senga kim qo'yibdi kashnich-u piyoz, ko'rdingki qo'zini, senga kim qo'yibdi konning tuzini, ko'rdingki ot, yeb yonida yot, xat bilmasang ketiga o'tib, mirza bo'lishing uyat, – deb aljirab-aljirab o'lib qolibdi. Xo'roz, qo'zi va ot dushmandan qutulib qolishibdi.

1. Cho'lda bo'ri nimani uchratibdi?
2. Ot qanday hiyla o'ylab topibdi?
3. Ertak qanday yakun topibdi?
4. Sizningcha, bo'rining bunday holatga tushishiga nima sabab bo'ldi?

unnab – harakat qilib, urinib
aljiramoq – bema'ni gaplarni gapirmoq
ta'zir bermoq – aybi yoki xatosini aytib koyimoq

1. Ot va Bo'rining gaplarini aniqlab, rollarga bo'lib o'qing.
2. Ertakdagi voqealar ketma-ketligini qisqacha yoriting.
3. Xo'roz, qo'zi va otga ta'rif bering. Ularni nima birlashtiradi?

Bo'ri bosh qahramon bo'lgan ertakning rasmini chizing. Shu ertakning qisqacha mazmunini so'zlab bering.

Topishmoqni o'qing va javobini ayting.

Mening boshim yumaloq,
Ko'zlarim katta-katta.
Tirnog'im uzun, o'tkir,
Tumshug'im esa kalta.
Baquvvat, qo'rqmas, botir,
Tunda ovga chiqaman,
Toping nomim, do'stlarim,
Boyning o'g'liman axir.

“Boyo'g'li bilan qarg'a” audioertagini diqqat bilan tinglang.

1. Ertak qahramonlari haqida ma'lumot bering.
2. Boyo'g'li qanday ish bilan shug'ullanardi?
3. Qarg'a undan nimani iltimos qildi?
4. Voqea qanday yakun topdi?
5. Siz ertakning qaysi joyini eng qiziqarli deb hisoblaysiz? Nima uchun?

**Ertakni qayta tinglang.
Boyo'g'li va qarg'aning gaplarini ajrating.
Rollarga bo'lib o'qing.**

– Boyo'g'lixon! Boyo'g'lixon! Baraka topkur, meni qushlar tarixida misli ko'rilmagan eng ajoyib rangga bo'yab qo'y. Men o'z go'zalligim bilan butun dunyoni hayratda qoldirmoqchiman!

– Qiyq-qiyq, mayli. Qarg'ani qaysi rangga bo'yab qo'ysam ekan?

– Mana endi, qushlar orasida senga teng keladigani yo'q!

– Qanday rangga bo'yab qo'yding meni, yaramas?

– Axir o'zing meni qushlar tarixida misli ko'rilmagan eng ajoyib rangga bo'ya, deb iltimos qilding-ku!

-- Senimi hali, shoshmay tur! Endi biz sen bilan do'st emasmiz!

Qahramonlarga ta'rif bering.
Siz yana qanday qushlarni bilasiz?

Ertak mazmunini so'zlab bering. Siz qushlar haqida yana qanday ertaklarni bilasiz? Misollar keltiring.

Rasmlar qaysi ertaklardan olingan? Bu ertaklardagi umumiy qahramon haqida nima deya olasiz? Unga ta'rif bering.

Yo'lbars bilan tulki

Tojik xalq ertagi

Bir kuni Tulki qalin o'rmon ichiga kiribdi. To'satdan uning ro'parasidan Yo'lbars chiqib qolibdi.

Tulki qo'rqib ketib, qocha boshlabdi. Yo'lbars esa uni quvibdi. Yo'lning o'rtasida jarlik bor ekan. Tulki yugurishdan to'xtabdi-da, o'sha yerda turgan tosh ustiga chiqib olib yig'lay boshlabdi.

Yo'lbars hayron bo'lib so'rabdi:

– Nega yig'layapsan, Tulkivoy?

– Men sizni ko'rishim bilan darrov otangiz yodinga tushib ketdi. Ular shunday epchil edilarki, hatto eng katta jarliklardan ham sakrab o'ta olar edilar.

Endi bo'lsa bunaqangi epchillikni menga ko'rish qayda, deysiz?

Yo'lbars Tulkinging oldida maqtangisi kelib, jordan sakrab o'tmoqchi bo'libdi-da, jarga tushib ketib, til tortmay o'libdi.

– O'zim ham biluvdim-a, hali otangizga yetishingizga ancha bor! – debdi ayyor Tulki va o'z yo'lga ravona bo'libdi.

1. Tulki nima uchun qocha boshladi?
2. Sizningcha, Tulki nega tosh ustiga chiqib yig'lay boshladi?
3. Yo'lbars nima uchun jordan sakradi?
4. Ertakning qaysi qismi siz uchun qiziq? Fikringizni izohlang.

5. Siz yo'lbarsni nimaga o'xshatasiz? Tulkini-chi?
6. Ertakdan qanday xulosa chiqardingiz?
7. Agar siz ertakchi bo'lganingizda bu ertagingiz qanday yakun topgan bo'lar edi?
8. Yo'lbars qatnashgan yana qanday ertaklar va multfilmlarni bilasiz?

epchil – ishni tez bajaradigan, chaqqon harakatli
ravona bo'lish – ketish, jo'nash
darrov – darhol, qisqa vaqt ichida

Ertak qahramonlariga ta'rif bering.

Berilgan so'zning oxirgi harfi bilan boshlanadigan hayvon nomlarini yozib, zanjirni davom ettiring.

Yo'lbars

sa'va

a...

Tulki

it

t...

Ertakni o'qing va mazmunini so'zlab bering.
"Mening sevimli ertak qahramonim"
mavzusida taqdimot tayyorlang.

Rasmda qaysi ertaklar berilgan?
Ularning mualliflari bilan tanishing.

*Xans Kristian
Andersen*

*Aleksandr Sergeyevich
Pushkin*

Nima uchun bu ertaklar adabiy ertaklar hisoblanadi?

O'rmondagi ziyofat

Anvar Obidjon

Sher oshxona ochibdi
O'rmonda bugun,
Yovvoyi va xonaki
Hayvonlar uchun.

Pishar turli taomlar
Qozonda "jaz-jaz".
Bo'rivoy – o't qalovchi,
Quyong – bosh oshpaz.

Yumronqoziq masalliq
Tayyorlashda band.
Ho'kiz bobo – qorovul,
Echki – ofitsiant.

Oshxonaki – hashamdor,
Ko'rinmaydi gard.
Eshikka xat yozilgan:
"Tuyog'ingni art!"

Birin-ketin hayvonlar
Keldi har yondan:
Tog'-u qishloq, yaylovdan
Hamda o'rmondan.

Xo'randalar behisob,
Zo'rg'a yetdi joy.
Kuchuk suyak buyurdi,
Maymun – achchiq choy.

Mushuk dedi: "Keltiring –
Sutga to'g'rab non.
Yo'qmi, sizda, mabodo,
Yangiroq sichqon?"

Tulkivoy der: "Bugun sal
Tashqari sovuq.
Menga – qaynoq kakao
Va tirik tovuq".

Qo'zi beda so'radi,
Olmaxon – yong'oq.
To'ng'iz esa buyurdi
Chirik oshqovoq.

Talab qildi Buzoqcha
Kunjara, somon.
Yoqib tushdi -Kirpiga
Chag'ir suvilon.

Ishtahadan nolimay
Suli kavshar Ot.
Ikki lagan baqani
Yedi Begemot.

"Menga hang...
ham qarang!" deb
Baqirdi Eshak.
Sekingina dedi Fil:
"Bir tonna xashak!"

Xo'b yayrashdi hayvonlar
Bo'lib jamuljam.
Faqatgina Toshbaqa
Edi bunda kam.

Toshbaqa ham uzoqda
Ko'rindi, ana.
Afsuski, u kelguncha
Bekik oshxona.

1. O'rmonda nima ochildi?
2. Ertakda qaysi hayvonlar tilga olingan?
3. Ular nima ish qiladi?
4. Mehmonlar nima buyurdi?
5. O'rmonda ochilgan oshxonani qanday tasavvur qilasiz?

taom – ovqat, yemish, yegulik

chag'ir – ola-bula, kulrang

chirik – chirigan

xo'randa – ovqat sotib oluvchi, ovqatlanuvchi

Quyidagi tartibsiz berilgan harflarni o'z o'rniga qo'ying va so'zlarni o'qing. Ertakdan hayvonlar haqidagi ma'lumotlarni topib o'qing.

ilF	geBemot	shakE	maOlxon
To'nizg'	tO	zoBuq	piKir
shukMu	chukuK	muMayn	kiTul

Ertakni ifodali o'qing. Tasavvuringizdagi o'rmon oshxonasining rasmini chizing.

Topishmoqni o'qing va javobini toping.

Qilich urdim,
O'rni yo'q.

Qozonda emas qaynaydi,
Qishin-yozin tinmaydi.

Tabiat in'omi deganda nimani tushunasiz?
Yana nimalarni tabiat in'omi deb hisoblaysiz?

Suv va daraxt

Zamira Ibrohimova

Bir bor ekan, bir yo'q ekan, qadim zamonlarda bir Daraxt va Buloq bo'lgan ekan. Ular yonma-yon yashar ekanlar.

Buloq endigina ko'z ochgan, sho'x-sho'x qaynab chiqayotgan suvlari kichkinagina ariq hosil qilgan ekan. Nihol esa nozikkina, sal shamol tursa, butun tanasi chayqalib-chayqalib ketarkan...

Oradan kunlar, oylar, yillar o'tibdi. Buloq suvi katta ariqni to'ldirib oqa boshlabdi. Nihol ham ko'kka bo'y cho'zib, sarvqomat daraxtga aylanibdi. Bu yerdan o'tgan yo'lovchilar Daraxtning soyasida dam olib, Buloqning tiniq suvidan ichar ekan. Ketayotganlarida esa:

– Zap qomatdor daraxt bo'libdi-da, – deb maqtab ketisharkan.

Bu gaplardan Daraxtning dimog'i ko'tarila boshlabdi. U hatto Buloqni mensimay qo'yibdi.

– Agar bu yerda men gurkirab turmaganimda, yoningda kim ham to'xtardi? Na soyang bor, na husning! – debdi Daraxt buloqqa.

Buloq xafa bo'libdi-yu, lekin indolmabdi.

Kunlardan bir kuni:

– Men bormanki, hayot bor! – deb qolibdi yana Daraxt.

Buloq ortiq chidolmabdi va o'z oqimini o'zgartirib yuboribdi. Shundan so'ng Daraxt ildizlariga bir tomchi ham suv kelmay qo'yibdi.

Daraxt buni ancha vaqtgacha sezmay, mag'rur turaveribdi. Ammo ko'p o'tmay qandaydir o'zgarish bo'layotganini, a'zoyi badani bo'g'ilib borayotganini sezibdi, qarasa suv o'z oqimini o'zgartirgan ekan.

– Nahotki, u menga quvvat berib turgan bo'lsa? – deb o'ylabdi Daraxt. Uning ahvoli tobora yomonlashibdi, yaproqlari qovjirab, to'kila boshlabdi.

Oxiri u suvning zarurligini, tiriklikning kuchi hamkorlikda ekanini tushunibdi. Shundagina suv yana eski yo'nalishi bo'yicha oqa boshlabdi.

“Gulgina” kitobidan

1. Ertak qanday boshlandi?
2. Nima uchun Daraxt Buloqni mensimay qo'ydi?
3. Ayting-chi, Buloq nega o'z oqimini o'zgartirdi?
4. Agar suv eski yo'nalishi bo'yicha oqmaganida nima bo'lar edi?
5. Ertakdan qanday xulosa chiqardingiz?
6. O'ylab ko'ring, ertakka yana qaysi qahramonni qo'shgan bo'lardingiz? Sizning ertagingiz qanday yakun topgan bo'lar edi?

dimog'i ko'tarilgan – boshqalardan o'zini baland tutadigan, kekkaygan, mutakabbir
mensimaslik – nazar-pisand qilmaslik
mag'rur – o'z qadr-qimmatini saqlagan, g'ururli
hamkorlik – birgalikda bajarish

1. Ertakni tahlil qiling.
2. Maqollarning oynadagi aksi berilgan. Ularni to'g'ri o'qishga harakat qiling va mazmunini izohlang.

Yer - xazina, suv - gavhar

Suv keldi - nur keldi.

Ertakni o'qing va mazmunini so'zlab bering. Sevimli ertagingiz haqida ma'lumot tayyorlang.

Rasmni izohlang.

Agar mevalar so'zlasha olganda, siz ular bilan nima haqida suhbatlashgan bo'lardingiz?

Olxo'ri va o'rik

Mirmuhsin

Bahor keldi. Bog'larda gullar ochildi. Osmonda qushlar uchdi. Yerdagi chumolilar o'rmalashdi. Ariqlarda suvlar shildirab oqdi.

Zumrad degan jamalak sochli puchuqqina qizcha bog'ga kirdi. U ko'm-ko'k maysalarni oralab, ko'priklardan o'tib, olxo'ri daraxtining tagiga keldi. Qo'llarini ko'targan edi, bo'yi yetmadi. Keyin u:

– Olxo'ri, olxo'ri! Dovuchchalaringdan ber! – dedi.

Olxo'ri bo'lsa:

– Tez kunlarda pishaman,
Savatchangga tushaman,
O'shanda kel! – dedi.

Zumrad o'rik daraxtining yoniga keldi. Qo'llarini uzatdi. Bo'yi yetmadi. Keyin u:

– O'rik, o'rik! Dovuchchangdan ber! – dedi.

O'rik bo'lsa:

– Tez kunlarda pishaman,
Yerga tap-tap tushaman,
O'shanda kel! – dedi.

Zumrad bir quchoq chuchmoma, lolaqizg'aldoqlarni olib, bog'dan qaytib chiqdi.

Bir kuni Zumrad yana maysalarni oralab, ko'priklardan o'tib, bog'ga kirdi. Olxo'ri daraxtining yoniga kelib, qo'llarini uzatdi:

– Olxo'ri, olxo'ri! Olxo'ringdan ber!

Shoxlari egilib yotgan olxo'ri shunday dedi:

– Savatchangga sol, pishdim,
Shakar bo'lib yetishdim.

Qizlarga ulash, mayli,
Tishlaring qamashmaydi.

Zumrad egilib turgan shoxlardagi sap-sariq olxo'rilarni savatchasiga soldi. Undan keyin o'rikning yoniga keldi:

– O'rik, o'rik! O'rigingdan ber! – dedi.

– Savatchangga sol, pishdim,

Shakar bo'lib yetishdim.

Qizlarga ulash, mayli,

Tishlaring qamashmaydi, – dedi.

O'rikni bir silkitgan edi, yumshoq bo'lib pishgan
o'riklar yerga tap-tap tushib, paq-paq yorila boshladi.

Zumrad o'riklarni terib, savatchasini to'ldirdi.

Yana ko'm-ko'k maysalarni oralab, ko'priklardan o'tib,
qaytib ketdi.

1. Ertakda bahor fasli qanday tasvirlangan?
2. Zumrad bog'da nima qildi?
3. Nima deb o'ylaysiz, pishgan mevalarni iste'mol qilishning qanday foydasi bor?
4. Ertakdan qanday xulosa chiqardingiz?

puchug – burni yassi, yopishgan

1. Zumradga ta'rif bering.
2. Ertakdan *ko'm-ko'k*, *sap-sariq*, *tap-tap*, *paq-paq* so'zlari ishtirok etgan gaplarni topib o'qing.
3. Dovuchcha va pishgan mevali daraxtning gaplarini topib o'qing.

Ertakni o'qing va mazmunini so'zlab bering.
Ertakdagi bog'ni tasvirlab, rasm chizing.

Mubinaning ertagi

Mubina akalaridan har kuni ertak eshitardi.
Chorshanba kuni edi.

– Endi men ertak aytib beraman, – dedi qizaloq. Akalar singlisining so'ziga quloq tutdilar:

Bir bor ekan. Qadim zamonda chol bilan kampir yashagan ekan. Ularning Zumrad va Qimmat ismli qizlari bor ekan. Bir kuni Qimmatning bo'g'irsoq

yegisi kelibdi. “Menga bo'g'irsoq qilib ber!” – deb Zumradga baqiribdi. Zumrad birpasda suprada xamir qorib, bo'g'irsoq pishiribdi. So'ng sovitish uchun deraza oldiga qo'yibdi. Zumrad o'z yumushlari bilan band bo'libdi. Shunda bo'g'irsoq bir sakrab, o'rmon tomonga yumalab ketibdi. U uch og'ayni botirlarni ko'rib qolibdi. Ularga ashulasini aytib beribdi. Sal yurgach, Qizil qalpoqchani ko'ribdi. Unga ham qo'shiq kuylabdi.

Chol bilan kampir bo'g'irsoqni qidirgani o'rmonga ketibdi. Ular yo'l yurib, Laylakning qasriga kelib qolibdi. Laylak ularga “ur, to'qmoq”ni berib:

“Shu to'qmoqni izidan borsangiz, bo'g'irsoqni topasiz”, – debdi...

Ertak shu yerga kelganida, qizaloqning akalari kulib yuborishibdi.

“G'uncha” jurnalidan

1. Mubina ertakni to'g'ri aytdimi?
2. Mubina aytgan ertakda nechta qahramon bor?
3. Ular qaysi ertaklardan olingan?
4. Ertak nima?
5. Adabiy ertaklar haqida nima deya olasiz?
6. Ijobiy va salbiy ertak qahramonlariga misollar keltiring.

7. Bo'limda tanishgan ertaklaringizdan qaysi biri sizga yoqdi? Nima uchun?
8. Siz ham ertak to'qiganmisiz?

1. Quyida yashiringan so'zlarni toping.
Ular qaysi ertak qahramoni?

rio'b tiluk qiya nuyoq

2. Quyidagi so'zlar qaysi ertakdan olingan?

Qaynar
xumcha

Ochil
dasturxon

Oq sandiq,
qizil sandiq

Yarador
laylak

Uch dona
urug'

Chol va
kampir

Fikrni to'ldiring.

“Ertaklar – yaxshilikka yetaklar. Chunki...”

Siz ham o'z ertagingizni yaratishga harakat qiling. Buni siz, albatta, uddalaysiz!

VIII bo'lim.

**Buyuklar xotirada
mangu yashaydi!**

Buyuk ajdodlarimizdan kimlarni bilasiz?

“Biz – buyuklar avlodimiz” nomli audiomatni diqqat bilan tinglang.

1. Vatanimizda yashab o'tgan allomalardan kimlarni bilasiz?
2. Al-Xorazmiy bobomiz haqida qanday ma'lumotga ega bo'ldingiz?
3. Hadis ilmining sultoni kim?
4. Abu Rayhon Beruniy haqida bilganlaringizni so'zlab bering.

Audiomatnda dastlabki uyg'onish davrida yashagan allomalardan kimlarning nomi tilga olindi?

Ibn Sino Abu Rayhon Beruniy

Amir Temur Ahmad Farg'oniy

Imom Buxoriy Mirzo Ulug'bek

Bobur Xorazmiy

Quyidagi ma'lumotlarni o'qing. Bu ma'lumotlar qaysi allomalarga tegishli deb o'ylaysiz?

1. Birinchi bo'lib fanda Yer sayyorasi dumaloq ekanligini, uning o'z o'qi va Quyosh atrofida aylanishini ilmiy jihatdan asoslab bergan. Yerning tortishish kuchini o'rgangan.
2. U asarlarida to'rt amaldan foydalanish qoidalarini yozib qoldirgan.
3. Buxoroda tavallud topgan islom olamining yirik mutafakkiri, hadis ilmining sultonidir. Umr bo'yi hadislarni to'plash va tizimga solish bilan shug'ullangan.
4. Yer shari xaritasini chizgan, globusni ham birinchilardan bo'lib yaratgan. Alloma arab, fors, yunon, suryoniy, hatto o'ta murakkab bo'lgan sanskrit tillarini ham yaxshi bilgan.
5. Xorazmda tavallud topgan buyuk mutafakkir, matematik olimdir. Bobomiz 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 raqamlarining yozilishini batafsil bayon qilgan. "0" raqami yordamida katta sonlarni hosil qilgan.

Allomalardan birini tanlab, u haqida ma'lumot topib yozing.

Amir Temur yirik davlat arbobi, buyuk turkiy sarkarda, markazlashgan davlat asoschisi, ilm-fan va madaniyat homiysidir. Amir Temur Shahrisabz yaqinidagi Xo'ja Ilg'or qishlog'ida tug'ilgan. U jasur va mard yigit bo'lib o'sdi. Ota-onasi va ustozlari uni haqiqiy

jangchi qilib tarbiyalashdi. Amir Temurning asosiy maqsadi Movarounnahrni dushmanlardan tozalash va bu yerlarni yagona davlatga birlashtirish edi.

Buyuk sarkarda Amir Temur haqida yana qanday ma'lumotlar bilasiz?

Amir Temur va chumoli

Rivoyat

Sohibqiron Amir Temur bobomizdan:

– Sizning bu martabaga yetishishingizga nima sabab bo'lgan? – deb so'rashibdi.

Amir Temur bunday javob beribdi:

– Hayotim davomida turli qiyinchiliklarga duch keldim, aslo umidsizlikka tushmadim. Bunda menga kichik bir chumoli o'rnak bo'lgan.

Bir kuni dushmanlardan qochib, xaroba joyga berkindim. Qo'rqayotgandim, och edim

va charchagandim. Ustiga-ustak yarador edim.
Umidsizlikka tushdim. Xuddi o'limimni kutib yotardim.

Barcha narsadan umidimni uzay deganimda,
birdaniga ko'zim bir chumoliga tushib qoldi. Chumoli
o'zidan katta bo'lgan bug'doy donini sudrab ketishga
harakat qilardi. Faqat ko'tarib olgan narsasi o'zidan
katta bo'lgani uchun ustidan tushib ketaverardi.

Chumoli ko'targan don devorning tagiga tushardi.
Chumoli yana pastga tushib, rizqini olib ketishga
harakat qilardi. Bu hodisa ancha davom etdi.
Men ko'zlarimni chumolidan uzmasdim.

Oxiri chumoli donni devordan oshirishni uddaladi. Chumolidagi g'ayrat va azm-shijoatni ko'rgach, mendagi umidsizlik yo'qoldi. O'zimga o'zim: "Men shu chumolichalik ham bo'la olmaymanmi?" – dedim. Shundan keyin maqsadim yo'lida uchragan har qanday qiyinchilikdan umidsizlikka tushmadim va mana shu kunlarga yetdim.

- Qiyinchiliklar qarshisida doimo tik tursak, zafarga erishamiz.
- Istagi aniq, bu yo'lda g'ayratli insonga barcha to'siqlar yo'l beradi.

1. Amir Temur bobomiz haqida nimalarni bilasiz?
2. Amir Temur bu martabaga yetishishiga nima sabab bo'lgan deb o'ylaysiz?
3. Nima uchun kichik bir chumoli sarkardaga o'rnak bo'lgan?
4. Amir Temur qanday voqeani so'zlab berdi?
5. Siz rivoyatdan qanday xulosa chiqardingiz?

- *o'rnak* – boshqalar ergashsa arziydigan ish
- umidsizlik* – ishonchsizlik
- rizq* – hayot uchun zarur oziq, nasiba
- g'ayrat* – kuchli intilish, ishtiyoq
- azm-shijoat* – qat'iy maqsad

Quyidagi so'zlar bilan boshlanadigan
gaplarni topib o'qing.

Hayotim davomida ...
Barcha narsadan umidimni...
Chumoli o'zidan katta...
Chumolidagi g'ayrat ...
Bundan keyin maqsadim ...

Amir Temur o'gitlarini o'qing
va mazmunini tushuntiring.

Adovat emas,
adolat yengadi.

Bir kalima shirin
so'z qilichni
qinga kiritar.

Yaxshini yomon
kunda sina.

Qo'rqmasang, yov
qochar.

Kuch adolatdadir.

Amir Temur bobomiz haqida ma'lumotlar to'plang.
Rivoyatning mazmunini so'zlab bering.

Mirzo Ulug'bek – buyuk o'zbek astronomi, matematigi, o'z davrining atoqli allomasi. Temuriylar davlatining hukmdori, Amir Temurning nabirasi. Mirzo Ulug'bek davrida Samarqand gullab yashnadi. U Samarqandda Ulug'bek rasadxonasini qurdiradi.

Ulug'bek ilm-fan olamida buyuk astronom sifatida mashhurdir. Bu borada u amalga oshirgan eng buyuk ish "Ziji jadidi Ko'ragoniy" deb nomlangan astronomik jadval sanaladi. Mirzo Ulug'bek tibbiyot va musiqaga ham qiziqqan, she'rlar ham yozgan.

Mirzo Ulug'bek

Abdulla Po'latov

U tikilib cheksiz olamga,
Koinotning sirin izlagan.
Baxsh etib umrin ilmgga,
Fan bulog'in ichmoq ko'zlagan.

Urinishi ketmay behuda,
Koinotning ochdi sirlarin.
Dunyo ahli e'tirof etdi,
Ulug'bekning qilgan ishlarin.

Olim kechdi halovatidan,
Sirlarini ochdi yulduz, oy.
Jahon olimlari yonidan,
Bir umrga egalladi joy!...

1. She'r kim haqida?
2. She'rda Ulug'bek haqida nima deyilgan?
3. Sizningcha, koinot nima?
4. Uning olimlar yonidan joy egallashiga nima sabab bo'lgan?

e'tirof etdi – yutuqlarini tan oldi
halovat – tinch, osoyishta holat
ko'zlamq – biror narsaga erishish
uchun harakat qilmoq
baxsh etmoq – bag'ishlamoq

She'rni ifodali o'qing.
Qofiyadosh so'zlarni aniqlang.

Topishmoqning javobini toping.

Oltin kelganda, kumush ketar,
Kumush kelganda, oltin ketar.

Onasi bitta,
Bolasi mingta.

“Ranglar tilsimi”.

Ranglarga mos harflarni o‘z o‘rniga qo‘ying va yashiringan so‘zlarni aniqlang.

Color grid (3x3):

Yellow	Blue	Green
Red	White	Dark Green
Purple	Black	Orange

Letter grid (3x3):

K	M	T
A	O	L
N	Y	I

Color-coded words (5 letters each):

- O L O M A T (Green, White, Purple, Red, Green)
- O Y M O M O (Black, Blue, White, Blue, White)
- K O I N O T (Yellow, White, Orange, Purple, White, Green)
- T I L L A (Green, Orange, Green, Green, Red)

Tez aytish.

Osmonning osti yermi, yerning
osti osmonmi?

She'rni yod oling. Mirzo Ulug'bek haqida
qisqacha ma'lumot to'plab yozing.

Ulug' shoir va mutafakkir, davlat arbobi Alisher Navoiy Hirotida tug'ilgan. Uning to'liq ismi Nizomiddin Mir Alisher. Alisher Navoiy kichiklik chog'idan kitobga mehr qo'ydi. U maktabda bo'lajak sulton Husayn Boyqaro bilan birga o'qidi. Alisher Navoiy she'rni, shoirlikni hamma narsadan baland tutdi.

Yashiringan so'zni topsangiz, Alisher Navoiyning mashhur asari nomini bilib olasiz.

YAMCA

Oqilona javob

Rivoyat

Alisher Navoiy Xuroson hokimi Husayn Boyqaro saroyida bosh vazir ekan. Podsho hamma vaqt Navoiyning maslahatlariga quloq solar edi.

Kunlardan bir kun Husayn Boyqaro ertalab saroyga kirishdan oldin Navoiyga ko'rinish beribdida, ko'rsatkich barmog'i bilan boshini ko'rsatibdi.

Navoiy ham xuddi o'sha barmog'i bilan tilini ko'rsatibdi.

Husayn Boyqaro boshini chayqabdi-da, saroyga kirmay, iziga qaytibdi.

Voqeani kuzatib turgan Navoiyning shogirdlari bu imo-ishoralarning sababini so'rashibdi. Navoiy bu jumboqni yechishni ularning o'zlariga havola qilibdi. Shogirdlar o'ylab-o'ylab topisholmabdi. Shogirdlardan biri Navoiyni gapga solish maqsadida siyohdonni ag'darib yuboribdi. Shunda Navoiy:

– Abdulatif, xayolingiz nega parishon bo'lib qoldi? Siyohdon ag'darildi-ku, – debdi.

– Kechiring, ustoz, – uzr so'rabdi Abdulatif, – haligi muammoning sababini o'ylab...

Navoiy boyagi imo-ishora ma'nosini aytishga majbur bo'libdi:

– Husayn “Boshga baloni nima keltiradi?” deb so'rab edi, “Til”, deb javob qildim.

Shogirdlari Navoiyning ziyrakligiga qoyil qolishibdi.

1. Rivoyat kimlar haqida?
2. Navoiyning shogirdlari qanday voqeaning guvohi bo'ldilar?
3. Ayting-chi, imo-ishoraning ma'nosi nima ekan?

jumboq – topishmoq
xayoli parishon – xayoli tarqoq, fikri-xayoli joyida emas

**Alisher Navoiyga ta'rif bering.
Alisher Navoiy hikmatlarini
o'qing va mazmunini izohlang.**

**Haq yo'linda kim senga bir harf o'qitmish ranj ila,
Aylamak bo'lmas ado, oning haqin yuz ganj ila.**

**Bilmaganni so'rab o'rgangan olim,
Orlanib so'ramagan o'ziga zolim.**

**Oz-oz o'rganib, dono bo'lur,
Qatra-qatra yig'ilib, daryo bo'lur.**

Aytar so'zni ayt, aytmas so'zdan qayt.

**Rivoyatni o'qing va mazmunini so'zlab bering.
Hikmatlardan bir nechtasini yod oling.**

Zahiriddin Muhammad Bobur Andijonda tavallud topgan. Bobur ham shoh, ham shoir bo'lgan. Bobur degan nom "yo'lbars" yoki "sher" degan ma'noni anglatib, jangdagi jasorati uchun berilgan edi.

Boburning ustozlari

To'liqin Hayit

Bobur Mirzoning ustozlari saroyga xomush holatda kirib kelayotganini ko'rgan Umarshayx Mirzo "Nima gap?" degan savol bilan qarshi oldi. Ustoz ta'zim qilib dedi:

– Hukmdorim, farzandi arjumandingizga qo'limdan kelganicha ilm berdim, ammo bugun uning savollariga javob berishga ojizlik qilib qolyapman. Uni boshqa ustozga bermasangiz bo'lmaydi.

Umarshayx Mirzoning qalin qora qoshlari birdan chimirildi:

– Mamlakatimda sizdan ulug'roq ustozning o'zi yo'q. Endi nima qilamiz?

Xuddi shu lahzada Bobur Mirzo o'nga yaqin kitoblarni ko'targancha ichkari kirdi, jilmayib ta'zim bajo etdi-da:

– Padari buzrukvor, mana, mening ustozlarim! – deya kitoblarga ishora qildi.

Umarshayx Mirzo o'rnidan turib katta-katta qalin kitoblarga ko'z yugurtirdi. Ular Abu Rayhon Beruniy, Ibn Sino, Ahmad Farg'oni, Arastu, Pifagor, Ahmad Yassaviyning devonlari ekanini ko'rib yengil tortdi.

– Bu asarlarni o'qib chiqmoqchimisiz, Bobur Mirzo? – dedi so'ng o'g'liga.

Bobur Mirzoning “ha”, degan javobidan ko'ngli sevinchga to'lgan Umarshayx Mirzo o'g'lini bag'riga bosdi.

– Muborak bo'lsin, Bobur Mirzo, muborak bo'lsin!

1. Hikoya kim haqida ekan?
2. Nega Boburning ustozlari saroyga xomush holatda kirib kelayotgan edi?
3. Boburning ustozlari haqida nima deya olasiz?
4. Hikoyada qaysi allomalarning nomi tilga olingan?
5. Nima uchun Umarshayx Mirzoning ko'ngli sevinchga to'ldi?

arjumand – aziz, qadrli, qimmatli
ojiz – kuchsiz
padari buzrukvor – ota

**Hikoyani o'qing, mazmunini so'zlab bering.
Bobur haqida qo'shimcha ma'lumotlarni
topib yozing.**

Sarlavhani o'qing. O'ylab ko'ring, muallif bu sarlavha orqali nima demoqchi?

Manguga muhrlanganlar yodi

Zahro Hasanova

... Har safar poytaxtimizning Yunusobod tumanidagi atrofi yashillikka burkangan “Shahidlar xotirasi” yodgorlik majmuasiga borganimda ulug' zotlarning muborak ruhlari kezib yurqanini his qilaman. Ular haqida eshitganlarim, o'qiganlarim yodimga tushadi. U yerdagi ramziy qabrni ziyorat qilgach, zinalardan pastga tushib “Qatag'on qurbonlari xotirasi” muzeyiga yo'l olaman. Muzey devoridagi suratlar yoniga borib

uzoq tikilib qolaman. Behbudiy, Fitrat, Cho'lpon, Abdulla Qodiriy... Ularning suratlari meni yana yaqin o'tmishga yetaklaydi, ezgu ishlarini yodga olishga, xalqimiz, millatimiz uchun chekkan jabr-u jafolarini eslashga undayveradi. Bugungi ozod va obod kunlarni orzu qilib yashagan insonlar... Umrining ayni kuch-g'ayratga to'liq pallasida hayotdan mahrum etilgan vatanparvar shaxslar... Shoir, yozuvchi, jadid ma'rifatparvarlari. Bu insonlarning tabarruk nomlari nafaqat tarix va xotira kitoblariga, balki xalqimizning ong-u shuuriga mangu muhrlangan...

1. "Shahidlar xotirasi" majmuasi qayerda joylashgan?
2. "Qatag'on qurbonlari xotirasi" muzeyi devorlarida kimlarning surati osilgan?
3. Vatanparvar deganda nimani tushunasiz?
4. Nima uchun ularning nomi xotiramizda mangu yashaydi?

qatag'on – yo'q qilmoq

qurbon – biror sabab bilan hayotdan ko'z yummoq

shahid – haqqoniyat yo'lida jonini fido qilgan odam

*jabr-u jaf*o – zulm, azob

jadid – yangilik tarafdori

ong-u shuur – aql-idrok

mangu – abadiy, umrbod

Millat manfaatini o'ylagan zotlar, sizni unutmaydi aslo avlodlar!

Munavvarqori Abdurashidxonov –
milliy maktab asoschisi, adib va shoir.
U ko'plab darsliklar muallifidir.

Abdulla Qodiriy – yangi o'zbek
adabiyotining ulkan namoyandasi,
o'zbek romanchiligining asoschisi.

Mahmudxo'ja Behbudiy – o'zbek
teatriga poydevor qo'ygan ma'rifatparvar
adib, alloma va jamoat arbobi.

**Roman – muayyan shaxs yoki bir necha
shaxsning shakllanish va kamol topish jarayoni,
badiiy makon va zamonda tasvirlangan asar.**

**“Manguga muhrlanganlar yodi” matnini
o'qing va mazmunini so'zlab bering.**

Abdulla Avloniy – o‘zbek milliy madaniyatining mashhur vakillaridan biri, ma’rifatparvar shoir, jurnalist, pedagog, davlat va jamoat arbobidir. Avloniy maktablar ochgan va ko‘plab darsliklar yozgan.

Bolari bilan pashsha

Masal

Abdulla Avloniy

Bir Pashsha qir tarafdin uchib kelayotgan Arini ko‘rib:

– Do‘stim, qayerdan kelyapsan? – dedi. Ari:

– Qirdan kelyapman. Biroz bol yig‘dim. Uy yasash uchun mum ham hozirlab keldim, – dedi. Pashsha:

– Oh, birodar! Bir boshing uchun buncha harakat qilasan! Sen ham men kabi yashasang nima bo‘ladi? Mening yashashimda hech bir mashaqqat yo‘q. Insonlar hozirlagan dasturxonlardan har xil taomlarni yeb-ichib umr o‘tkazaman. Ba‘zi vaqtlarda sen tayyorlagan boldan ham to‘ygunimcha yeyman. Mana! Yashamoq mana! Umr kechirish uchun olamda bundan ham yaxshi turmush bo‘ladimi? Menda bol tayyorlash mashaqqati ham yo‘q, uya solish kulfati ham yo‘q, – dedi.

Ari bu so'zlarga javoban shunday dedi:

– Oh, do'stim! Sening bunday turmushing o'z boshingdan beri kelmasin. Mashaqqatsiz taomda lazzat bo'ladimi? Insonlar seni dasturxondan quvib haydaydi. Oxiri bir o'rgimchak luqmasi bo'lishdan boshqa narsaga yaramaysan. Ammo men tayyorlagan mum hamma yerni yoritadi. Bolim dunyoning hamma yerida maqbuldir. Shu sababli insonlar meni o'zlari tarbiya qiladilar. Har yerda meni maqtaydilar. Qo'y, birodar, mening ishim ko'p. Sen bilan behuda so'zlashib turishga vaqtim yo'q.

Ari shunday deb uchib ketdi.

Xulosa shuki, mehnatning oxiri rohat, yalqovlikning oxiri xorlikdir.

1. Pashsha yo'lda nimani uchratibdi?
2. Ayting-chi, pashshaning yashash tarzi qanday ekan?
3. O'ylab ko'ring, nima uchun arini insonlar maqtashar ekan?
4. Masalning xulosasini qanday tushundingiz? Fikringizni bildiring.

mum – asalari o'zi ishlab chiqarib, o'ziga uya quradigan saqichsimon modda

bol – asal

birodar – o'rtoq, og'ayni

mashaqqat – qiyinchilik, zahmat

lazzat – maza, ta'm

maqbul – ma'qul ish

xorlik – kamsitilish

Masal axloqiy mazmunni kinoyaviy obrazlar orqali aks ettiradigan badiiy asardir.

- Masalni rollarga bo'lib o'qing.
- Masalni tahlil qiling.
- Mehnat haqida maqollar ayting.

Masalni o'qing va mazmunini so'zlab bering.

Yuksak ma'naviyatli avlod deganda nimani tushunasiz?

Yangi avlod

Abdulla Avloniy

Aziz ota-onamizning qalqonimiz,
Buyuk xalqim, suyuk xalqim, bizga inon.
Fidodir bu qutlug' Vatanga jonimiz,
Buyuk xalqim, suyuk xalqim, bizga inon.

Al-Buxoriy, at-Termiziy hazrat bizga,
Ulug'beg-u al-Farg'oniy savlat bizga,
Temur bobo, Manguberdi davlat bizga,
Buyuk xalqim, suyuk xalqim, bizga inon.

Yurtning do'stga ochiq bag'ri bag'rimizdir,
Alpomishning yovga qahri qahrimizdir,
Navoiyning turkiy tili faxrimizdir.
Buyuk xalqim, suyuk xalqim, bizga inon.

She'ni ifodali o'qing.

1. Sizningcha, she'r kimning nomidan aytilgan?
2. She'rda tilga olingan buyuk ajdodlarimiz nomini ayting. Bu misralarni topib o'qing.
3. Buyuk ajdodlarga munosib avlod qanday bo'lishi kerak deb o'ylaysiz?
4. Munosib avlod bo'lish uchun siz nima ishlar qilmoqchisiz? Fikringizni izohlang.

qalqon – himoyachi
inon – ishon
savlat – ko'rk, iftixor
qutlug' – muqaddas

ajdod – ilgari yashab
 o'tgan ota-bobolar
avlod – zamonning ma'lum
 qismiga mansub odamlar

Bilib qo'yganingiz yaxshi!

At-Termiziy chuqur ilm va keng dunyoqarashga ega bo'lgani uchun "Al-Hakim" (dono) degan taxallusni olgan.

Jaloliddin Manguberdi Xorazmshohlar davlatining so'nggi hukmdori bo'lgan.

She'rni ifodali o'qing. "Ajdodlarga munosib avlod bo'laman" mavzusida kichik matn yozing.

Bu bo'limdan nimalarni bilib oldingiz?
Buyuk ajdodlarimiz haqida nimalarni
o'rganganingizni ayting.

**Berilgan parchalar qaysi asardan
olinganini toping.**

- a. Umarshayx Mirzo o'rnidan turib, katta-katta qalin kitoblarga ko'z yugurtirdi. Ular Abu Rayhon Beruniy, ibn Sino, Ahmad Farg'oniy, Arastu, Pifagor, Ahmad Yassaviyning devonlari ekanini ko'rib yengil tortdi.
- b. Mashaqqatsiz taomda lazzat bo'ladimi? Insonlar seni dasturxondan quvib haydaydi. Oxiri, bir o'rgimchak luqmasi bo'lishdan boshqa narsaga yaramaysan.
- d. U yerdagi ramziy qabrni ziyorat qilgach, zinalardan pastga tushib "Qatag'on qurbonlari xotirasi" muzeyiga yo'l olaman.

Muzey devoridagi suratlar yoniga borib, uzoq tikilib qolaman. Behbudiy, Fitrat, Cho'lpon, Abdulla Qodiriy...

- e. Chumolidagi g'ayrat va azm-shijoatni ko'rgach, mendagi umidsizlik yo'qoldi. O'zimga o'zim: "Men shu chumolichalik ham bo'la olmaymanmi?" – dedim. Shundan keyin maqsadim yo'lida uchragan har qanday qiyinchilikdan umidsizlikka tushmadim.

She'rni teskarisiga, ya'ni o'ngdan chapga o'qing.

– Beruniy, Xorazmiy, ibn Sino lar
Bunday ulug' sozlar aytib qayda bor?
Ulug' bek, Uvaysiy, Bobur mirzo lar
Buyuk O'zbekiston degan joyda bor.

She'rda qaysi ajdodlarimiz tilga olingan?
Ular haqida nimalarni bilasiz?

Fikrni to'ldiring.

Bu bo'limda ... bilib oldim.

"Bobolar merosi" mavzusida
kichik matn yozing.

IX bo'lim.

Milliy an'ana va qadriyatlarimiz e'zozda

Oila qadim-qadimdan muqaddas qo'rg'on hisoblanib kelingan. Unda farzandlarning odobli, ma'naviy yetuk bo'lib kamol topishida keksalar, ota-onalarning o'rni muhimdir. Oilada kattalarni hurmat qilish, mehr-oqibatli bo'lish, saranjom-sarishtalik va boshqa qadriyatlarni o'rganamiz.

Bobo va buvijonlar haqida

Shuhrat Rahimov

Derlar, qari bilganin,
Parilar bilmaydilar.
Qariyalar hech kimni,
Xafahol qilmaydilar.

Ular zukko, donodir.
Nasihatgo'y, mehribon.
Xuddi ular aytganday,
To'g'riso'z bo'l, o'rtoqjon.

Chorlasalar, "Labbay" deb,
So'zlariga quloq sol.
Agar ish buyursalar,
"Xo'p bo'ladi", de darhol.

Ularning har bir so'zi,
Dur-u gavhar, tillodir.
Yo'q, tillomas, aslida,
Tillodan ham a'lodir.

Bobo-buvijonlarning,
Duosini olaylik.
Choy ichsalar, choyiga,
Shakar, novvot solaylik.

Bizni chorlab yoniga,
Aytsalar gar nasihat.
Nasihatga hamisha,
Amal qilaylik, albat.

Buvijonim juda ko'p,
Aytar ertak, rivoyat.
Bobojonim oqshomlar,
O'rgatar hadis, oyat.

Bobojonlar pir bo'lar,
Buvijonlar farishta.
Nabiralarga ular,
O'rnak bo'lar har ishda.

Yod olsak so'zlarini,
Aqlimiz ko'p bo'ladi.
Shunda barcha bolalar,
Bizga havas qiladi.

1. She'r kimning tilidan aytilgan?
2. She'rni o'qish jarayonida xayolingizdan nimalar o'tdi?
3. She'rda bobo va buvijonlarimiz haqida nima deyilgan?
4. Ularga qanday munosabatda bo'lishimiz kerak?
5. "Qari bilganni pari bilmas", deganda nimani tushunasiz?
6. Siz oilangizda qanday odob-axloq qoidalariga rioya qilasiz?

1. She'rni ifodali o'qing.
2. Qofiyadosh so'zlarni aniqlang.
3. Bobo va buvilarga ta'rif bering.
4. Quyidagi so'zlarga yaqin ma'noli so'zlar toping.
Nasihat, tillo, to'g'riso'z.

So'zlarda harflarning kattasidan kichigi tomon o'qisangiz, maqol hosil bo'ladi.

arQi unyngi raifshatasi,

ranSjmaoi, raiSshatasi.

inraQing urmahti – rfaz.

iltraQikni onoldik zbear,

ishoylkni amtakrlik

Maqollarning mazmunini izohlang. Oila a'zolari haqida yana qanday maqol va she'rlar bilasiz?

Kattalarni hurmat, kichiklarni izzat qilish xalqimizga xos qadriyatlardan. Keksalarning so'zlariga quloq solish, nasihatlariga amal qilish lozim.

She'ni ifodali o'qing. Oila a'zolaringiz haqida qisqacha ma'lumot yozing.

Qadriyat ming yillar davomida insonlar tomonidan ardoqlanib, ajdodlardan avlodlarga o'tib, sayqallanib kelayotgan moddiy va ma'naviy boyliklar, an'ana va urf-odatlar, fazilatlaridir. Ota-bobolarimiz ota-onaga hurmat, vatanparvarlik, tinchlik, ozodlik, mehr-oqibat, saxovat, mehmondo'stlik kabi qadriyatlarni, ayniqsa, e'zozlaganlar.

Mehmon haqi

Kaykovus

Bir kishi jinoyatchilar bilan birga o'limga hukm etishga arziydigan gunoh ish qilibdi. Aybdorlarning har biri alohida-alohida so'roq qilina boshlabdi. Navbat o'sha kishiga kelibdi. Uni ham amirning oldiga olib kirishibdi. Amir:

– Agar aybi ma'lum bo'lsa, kerakli ishni bajaring, – debdi.

Askarlar aybdorga jazosini berish uchun ishga kirishishibdi. Gunohkorni amirning yoniga tiz cho'ktirishibdi. Jallod oldinga chiqibdi. Shunda aybdor bor kuchi bilan baqiribdi:

– Ey Amir! Oldin menga ichish uchun bir qultum suv berishsin! Ichganimdan keyin o'ldirishsin!

Amir aybdorning bu so'nggi istagini bajarishlari uchun buyruq beribdi. Aybdorga suv olib kelishibdi. So'ngra Amirga qarab shunday debdi:

– Ey Amirim! Martabangiz bundan-da ulug' bo'lsin! Siz meni suv bilan mehmon qildingiz! Agar sizdek amirning mehmonini o'ldirishni lozim topishsa, o'ldirishlarini buyuring! Yoki gunohimni kechiring, tavba qilayin va boshqa bunday ishga qo'l urmayin!

Amir bu gaplarni eshitib kulimsirabdi va aybdorga shunday debdi:

– Ey odam! Mehmon haqi ulug' haqdir va mehmonni hurmat qilish kerak! Shunday ekan, gunohingdan o'tib seni ozod qilib yuboraman! Fagatgina bir shartim bor, sen ham gapingda tur, tavba qil, boshqa bunday noma'qul ishga qo'l urma!

1. Qadriyatlarimizga nimalar kiradi?
2. O'qigan rivoyatingiz nima haqida deb o'ylaysiz?
3. Nima uchun Amir jinoyatchini qo'yib yubordi?
4. Ayting-chi, "mehmon haqi" deganda nimani tushundingiz? Fikringizni izohlang.
5. Uyga mehmon kelganda nima qilasiz? Qanday so'zlar bilan kutib olasiz?

hukm – bir ish yuzasidan chiqarilgan qaror
qultum – bir yutishli suyuqlik miqdori

Rivoyat mazmunini ifodalovchi voqealar ketma-ketligini tuzing.

Rivoyatni o'qing va mazmunini so'zlab bering.
Mehmondo'stlik haqida maqoliardan yod oling.

An'ana – nasldan naslga o'tuvchi qoida, urf-odat va boshqa amallar. Mana shularning bir oilaga xosligi oilaviy an'ana bo'ladi. Masalan, biror hunarning avloddan avlodga o'tib davom etib borishi, o'sha avlodgagina xos bo'lgan ilm-fanga, san'atga ishtiyoq, biror buyumni nasldan naslga yetkazib bera bilish kabilar an'analardir.

To'liqin Rasulovning "Ta'zim" audiomatnini diqqat bilan tinglang.

1. Bolalar nima qilayotgan edilar?
2. Nima uchun Qosim boboning qoshlari chimirildi?
3. Ayting-chi, nega bolalar boboni o'rab olishdi?
4. Zokirjon to'g'ri ish qildimi? Fikringizni bildiring.
5. O'ylab ko'ring, non dasturxonimizga yetib kelguncha qancha insonlar mehnati jalb qilingan?
6. Hikoyadan qanday xulosa chiqardingiz?
7. Sizningcha, hikoyada qanday an'analарimiz yashiringan?

Hikoya qahramonlariga ta'rif bering.

Qosim buva

Zokirjon

Farhod

Rasmdan foydalangan holda og'zaki hikoya tuzing.

Tez aytish.

Non yasashasizmi?
Sholi sanashasizmi?

“Non – dasturxonimiz ko'rki”
mavzusida kichik matn yozing.

Hashar – arabcha so'z bo'lib, "ko'pchilik", "jamo", "guruh" ma'nolarini anglatadi. Ko'pchilik bo'lib biror yumushni bajarish, ezgulik va mehr-muruvvatga boy qadriyat hashar deyiladi.

Hashar – elga yarashar

Ma'lumki, xalqimizda dunyoning boshqa xalqlari o'rnak olgulik ibratli amallari, havas qilsa arziydigan qadriyatlari, urf-odatlari mavjud. Shulardan biri hashardir. Bu tadbir barchani ahillikka va mehr-oqibatga undashi bilan ajralib turadi.

Hashar – ajdodlardan avlodlarga o'tib kelayotgan go'zal an'analardan biri bo'lib, xalqlarning bir-biriga beg'araz yordami demakdir. Uning zamirida hamjihatlik, xayr-u saxovat kabi fazilatlar mujassam. Qadimda odamlar hashar yo'li bilan imoratlar, ko'priklar, madrasa va masjidlar barpo etishgan. Suv bilan ta'minlash maqsadida kanallar qazishgan.

Bu an'ana hozirga qadar davom etib kelmoqda. Mahallalarda turli xil bayram va sayillar oldidan obodonchilik ishlari amalga oshiriladi. Shu kuni mahallada yashovchi deyarli har bir xonadondan qo'shnilar chiqishadi. Ular bir oila a'zosidek qo'lni qo'lga berib mehnat qilishadi. Ko'chalarni, ariq-zovurlarni tozalashadi. Ko'chat ekishadi. Daraxtlarga shakl berib, oqlashadi. Keyin mahalla ahli dasturxon

atrofida jamuljam bo'ladi. Hamma topganini o'rtaga qo'yib, ko'pchilik bilan birga baham ko'radi.

"Hashar – elga yarashar" deb xalqimiz bejizga aytmaydi. Chunki hashar hammani yana bir karra bir-biriga yaqinlashtiradi, mehr-oqibatga, ahillikka undaydi.

1. Hashar nima?
2. Ayting-chi, hashar nimasi bilan boshqa tadbirlardan ajralib turadi?
3. Hashar yo'li bilan qanday ishlar amalga oshiriladi?
4. Nega hashar mehr-oqibatga, ahillikka undaydi?

ibrat – namuna, o'rnak bo'ladigan ish
hamjihatlik – ahil
beg'araz – o'z manfaatini ko'zlamasdan
saxovat – saxiylik

**Asar mazmuniga mos reja tuzing.
 Maqolni o'qing va mazmunini ayting.**

ko'maklashgan ish dastur.

**Matnni o'qing va mazmuni
 yuzasidan savollar tuzing.**

Fayzli ko'chani qanday tasavvur qilasiz?

Bizning ko'cha

Zamira Ibrohimova

Bugun yakshanba. Nonushtadan so'ng buvisi Shahzodga qarab:

– Bolajonim, bugun bir ish qilamiz, bo'ptimi? – dedi.

– Qanday ish? - dedi sergaklanib Shahzod.

– Uyimiz oldidagi bo'sh yerni chopib bersang, Hilola bilan gul, rayhon urug'larini ekamiz.

– Ey-y, buvi, nima keragi bor? U yer ko'cha bo'lsa... – dedi peshonasini tirishtirib Shahzod.

– Voy bolaginam-ey, ko'chamiz chiroyli, fayzli bo'lsa, yaxshi emasmi? Derazamiz tagida gullar ochilib, rayhonlar xushbo'y hid taratib tursa, senga yoqmaydimi?

– Menga-chi, gullar juda yoqadi, – deb gapga aralashdi singlisi Hilola.

Shahzod indamadi. Ko'chaga shahd bilan chiqdi. Bahorning iliq havosi yuziga urildi. Kayfiyati ko'tarildi. Kattalardek yeng shimarib ishga kirishdi. Avval yerni bulturgi xas-cho'plardan, toshlardan tozaladi, so'ngra belkurakda chopdi, xaskash bilan tuproqni tekisladi.

– Buvijon, bu urug' qanday qilib gulga aylanib qoladi... tushunolmayapman, – dedi urug'larga tikilgancha Hilola.

– Mening asal qizim, hamma narsani bilgisi keladi, – deb buvisi Hilolani bag'riga bosdi. – Hozir urug'ni tuproqqa ekamiz. Suv quyamiz. Yer osti qop-qorong'i, jimjit... Urug' yangi joyga asta o'rganadi, namlikdan bo'rtadi. Keyin ildizchalar chiqarib yerga yaxshilab o'rnashib oladi. Undan keyin yer ustiga, yorug'likka intiladi va gulning yam-yashil niholchasi tuproqni yorib chiqadi. So'ng barg chiqaradi, g'unchalaydi, gullaydi.

Ko'p o'tmay gullar, rayhonlar barq urib ko'kardi. Buvijonisi aytganidek, yoz bo'yi gullar chaman-chaman ochildi. Gohida qo'ni-qo'shnilar "Bugun moshxo'rda qilgan edik, rayhon yaproqlaridan ozgina olsak maylimi?" – deb so'rab qolishadi. Shunda buvisi: "Bu Hilolaxon, Shahzodjonlarning rayhoni. Bemalol olaveringlar, osh bo'lsin", – deydi dili yayrab.

Sarishtali, fayzli, gulzor ko'chada yashash qanday yaxshi-ya!

1. Buvisi Shahzodga nima dedi?
2. Shahzod bilan singlisi Hilola qanday ishlarni bajardilar?
3. Nima deb o'ylaysiz, urug' qanday qilib gulga aylanadi?
4. Siz ham hovli va ko'changizga gullar ekasizmi? Qanday gullardan ekkansiz?
5. Sarishtali, fayzli, gulzor ko'chani qanday tasavvur qilasiz?
6. Hikoyada qanday qadriyatlarimiz o'z aksini topgan deb o'ylaysiz?

fayz – o'ziga jalb qiluvchi
shahd – tetik, dadil
sarishta – saranjom

- Hikoyadan buvi va nevaralarning gaplarini ajratib, rollarga bo'lib o'qing.
- Hikoyadan quyidagi gaplarni topib o'qing.

**Shahzodning
bajargan ishlari
aks etgan gaplar.**

**Qo'ni-qo'shnilar
haqida gaplar.**

**Urug'ning gulga
aylanish jarayoni
aks etgan gaplar.**

- Hikoyaning mazmunini ifodalovchi reja tuzing.

**She'ni ifodali o'qing. Oila a'zolaringiz
haqida qisqacha ma'lumot yozing.**

Salomlashish odobi

Shuhrat Rahimov

Axloq to'ri, minbari,
Shirin so'zdir, kalomdir.
Shu so'zning dur, gavhari,
Bilsangiz, bu – salomdir.

Keksalar uchragan on,
Darrov qiling tabassum,
Va aytingki, o'rtoqjon,
“Assalomu alaykum”.

Salom so'zin ma'nosi,
Tinchlik tilash, degani.
Chekinsin dil g'avg'osi,
Sog'lik ulash, degani.

Alik olib keksalar,
Boshingizni silaydi,
Shunda sizga ham ular,
Sog'-omonlik tilaydi.

Odobli o'g'il-qizlar,
Ziynatdir har chamanga,
Odobli bo'lib bizlar –
Zeb bo'laylik Vatanga.

Odob “Assalomu alaykum” so‘zidan boshlanadi. “Assalomu alaykum” so‘zi “sizga tinchlik, salomatlik tilayman” degan ma‘noni bildiradi. Kichik yoshdagilar yoshi ulug‘larga, ulov mingan odam piyodaga, piyoda ketayotgan kishi o‘tirganga, ozchilik ko‘pchilikka salom beradi. Qo‘limizni ko‘ksimizga qo‘yib, tabassum bilan salom berish odobdandir.

1. Odob nimadan boshlanadi deb o‘ylaysiz?
2. Salom qanday holatda beriladi?
3. “Assalomu alaykum” so‘zining ma‘nosi nima?
4. Salomlashish qoidalarini bilasizmi?

g‘avg‘o – qiy-chuv, shovqin, betartib ovozlari
chaman – gulshan, gulzor, gul ko‘p joy
ziynat – bezak, husn, ko‘rk
axloq – muomala, xatti-harakat odobi
minbar – baland kursi

1. She‘rni ifodali o‘qing.
2. Qofiyadosh so‘zlarni toping.
3. She‘r matnini gaplar orqali ifodalang.

She‘rni yod oling. Boshqa davlatlardagi salomlashish odatlari haqida ma‘lumot to‘plang.

“Bayram – xalqning shodlik va xursandchilik kunidir”, degan edi buyuk ajdodlarimizdan biri Mahmud Koshg'ariy. Bayramlarda insonlar bir-birlariga mehr-oqibat ko'rsatadilar, do'stlik rishtalarini bog'laydilar, ezgu maqsad va g'oyalar atrofida jipslashadilar. Har bir xalqning sevib nishonlaydigan bayram va marosimlari bor.

1. Siz qanday bayramlarni bilasiz?
2. Bu bayramlarni qanday nishonlaysiz?

Navro'z – ezgulik, yangilanish bayrami

Mana, biz orziqib kutgan iliq bahor kunlari ham yetib keldi. Ayni daraxtlar gullagan damda ko'ngillar o'yin-kulgi istaydi-ya?! Mana shu shodliklarga boy bahor bayrami Navro'zdir. Bu bayramni ajdodlarimiz asrlar davomida 21-martda bahoriy tengkunlik, kun bilan tun tenglashgan pallada nishonlab kelgan.

Navro'z tabiatning uyg'onishi, ezgulik, yangilanish va yasharish bayramidir. Qadimda Navro'z bayrami kuni insonlar eng yaxshi odatlarini namoyish qilishgan. O'tgan ajdodlar ruhi yod qilingan. Bemorlar, e'tiborga muhtoj insonlarning holidan xabar olingan. Jamoa-jamoa bo'lib, hasharlar uyushtirishgan. Ommaviy ravishda turli-tuman daraxtlar o'tqazilgan.

Dalalarda Navro'z – yangi yil, yangi hayot qaynagan. Navro'z bayramiga atab maxsus kiyimlar tikishgan va ularni kiyib, bayram qilishgan. O'ziga xos bo'lgan Navro'z taomlari, ayniqsa, sumalak va halim tayyorlash an'anaviy tusga kirgan. Bu bayramda bolalarning ishtiroki juda faol bo'lgan. Ular Navro'z bayramida turli ommaviy bayram o'yinlari o'ynaganlar: varrak uchirish, ko'pkari yoki lapar aytish – barcha-barchasi. Eng quvonarlisi, mana shu qadriyatlarimiz hozir ham davom etib kelayotganidir. Chunki har yili mamlakatimizda Navro'z biror-bir sayillarsiz, ezgu amallarsiz, ayniqsa, sumalaksiz o'tmaydi!

palla – payt, vaqt

muhtoj – biror narsaga ehtiyoji bor

ommaviy – ko'pchilik orasida bajariladigan

Matn mazmuni asosida reja tuzing. Tuzgan rejangiz asosida qayta hikoya qilib bering.

Mehrjon – kuzgi kun va tun tengligini, hosil yig'ish yakunini, qishga tayyorgarlik ko'rish kabi hodisalarni aks ettiruvchi bayram.

Matnni o'qing va mazmunini so'zlab bering. Navro'z haqida she'rlar topib yod oling.

Berilgan harflardan bahoriy taomlarga oid so'zlarni hosil qiling.

S U L I O ' M A K O H

1. Bahorda yana qanday taomlar tayyorlanadi?
2. Bu taomlarni tayyorlashda qanday masalliqlardan foydalaniladi?

Qochoq bug'doycha

Ertak

Muazzam Ibrohimova

Erta bahor kunlarining birida sumalak uchun saralangan bug'doy donachalarini savatga yoyib qo'yishibdi. Qishda qopda zerikib qolgan bug'doychalar quvonib, chovgumdan tushayotgan tomchixonlarga maqtanishibdi:

– Bilasizmi, biz oddiy don emasmiz. Tez kunda dunyodagi eng mazali, sehrli taomga aylanamiz.

– To'g'ri! – o'rtoqlarining gapini ma'qullashibdi boshqa bug'doychalar ham. – Bizni obdon saralashdi. Mag'zimiz shirali, o'zimiz ham shirintoyimiz.

– Sumalak yeganmisizlar? Ix-ix-ix! Judayam mazali deyishadi uni.

Hamma xursand, faqat bir bug'doycha hech kimga qo'shilmay savat chetida piq-piq yig'lab o'tirardi. Ajablangan tomchixonlardan biri uning yelkasiga tomibdi. Bug'doycha cho'chib ketibdi:

– Voy! Nega menga tomasiz? Ko'rmayapsizmi, qozonga tushishni istamayman! Suv tegib unib qolsam, qochishning iloji bo'lmaydi.

– Nega qochmoqchisan? Sumalak bo'layotganingdan nahotki, xafa bo'lsang?

Bug'doycha piqillab javob qaytaribdi:

– Xafa emasman. Ammo o'z orzularim bor edi. Keng dalada unib, boshog'imni quyosh taftida toblamoqchi edim. Insonlarga darmon bo'ladigan quvvat bor menda.

– Shuning uchun seni sumalakka solishyapti-da!

– To'g'ri! Ammo biz yo'qolib borayotgan bug'doy donimiz-da. Ota-bobolarimiz bu dalalarda juda mashhur bo'lishgan. To'yimli va mag'zimiz shirinligi uchun bo'rsildoq nonlar, sershira sumalaklar tayyorlanar edi.

Tomchixon qarasa, bug'doycha aldamayapti. Uni tezroq ekish kerak! Darhol donchanning savatdan tushishiga yordam berib Shabbodaxon bilan birga dalaga yetkazibdi. So'ng o'zi ham charchab bug'doycha ekilgan yerda uxlab qolibdi...

Yillar o'tibdi. Bug'doychanning minglab donacha nevara, chevaralari shirin sumalak, kulcha va somsalarga aylanib, dasturxonlarni to'ldirishibdi.

1. Ertak nima haqida ekan?
2. Bug'doychalar nima deb maqtanishdi?
3. Aytingchi, nega bitta bug'doy yig'lab o'tirardi?
4. Nima uchun bug'doycha qochishni istabdi?
5. Bug'doychaning orzusi qanday amalga oshdi?
6. Sizning ham orzularingiz bormi? Ular ro'yobga chiqishi uchun nima qilish kerak deb o'ylaysiz?

saralangan – tanlangan, ajratilgan
bo'rsildoq non – ko'pchib pishgan yumshoq non

**Yuqoridagi so'zlar qatnashgan
gaplarni ertakdan topib o'qing.**

Ertakni rollarga bo'lib o'qing.

Topishmoqni o'qing va javobini toping.

Birni yerga tiqdim,
Bir hovuch bo'lib chiqdi.

**Ertakni o'qing va mazmunini so'zlab bering.
Ertak mazmuniga mos rasm chizing.**

1. Bo'limdan nimalar haqida bilib oldingiz?
2. Sizga qaysi asar ko'proq yoqdi? Nima uchun?
3. O'rganganlaringiz asosida qanday xulosaga keldingiz?

Tushunchalarga ta'rif bering.

Navro'z

An'ana

Hashar

Qadriyat

Har bir ustundan mos so'zni topib, maqollarni o'qing va mazmunini izohlang.

Oila	mehmondan	jon	daraxt
Kelish	tinch	ildizsiz	to'zar
Mehrsiz	qo'shni	yurt	mezbonga
Birlashgan	oila	birlashmagan	tinch
Yon	o'zar	ketish	qo'shni

Qadriyatlar – xalq boyligi. Ularni ardoqlab, keyingi avlodlarga yetkazish har birimizning burchimizdir.

Mundarija

VII bo'lim. Ertaklarning sehrli olamidan bahra olamiz!

1-mavzu.	Ertaklar olami	4
2-mavzu.	Hayvonlar haqida ertaklar I	8
3-mavzu.	Hayvonlar haqida ertaklar II	13
4-mavzu.	Boyo'g'li bilan qarg'a	14
5-mavzu.	Tulkining hiylasi ko'p... ..	16
6-mavzu.	Adabiy ertaklar	19
7-mavzu.	Tabiat in'omi	22
8-mavzu.	Bog'da	25
9-mavzu.	Bo'lim yuzasidan takrorlash	28

VIII bo'lim. Buyuklar xotirada mangu yashaydi!

1-mavzu.	Biz buyuklar avlodimiz	33
2-mavzu.	Buyuk sarkarda	35
3-mavzu.	Mirzo Ulug'bek	39
4-mavzu.	Ulug' shoir va mutafakkir	42
5-mavzu.	Adolatli shoh va buyuk shoir	45
6-mavzu.	Qatag'on qurbonlari xotirasi	47
7-mavzu.	Mehnatsiz taxt kelmas	50
8-mavzu.	Yuksak ma'naviyatli avlod	53
9-mavzu.	Bo'lim yuzasidan takrorlash	55

IX bo'lim. Milliy an'ana va qadriyatlarimiz e'zozda

1-mavzu.	Oila – muqaddas qo'rg'on	58
2-mavzu.	Bebaho qadriyatlar	61
3-mavzu.	An'ana nima?	63
4-mavzu.	Ibratli amallar va go'zal an'analar	65
5-mavzu.	Fayzli ko'chalar – mahallamiz ko'rki	67
6-mavzu.	Odob salomdan boshlanadi	70
7-mavzu.	Bayramlari ko'p yurtim	72
8-mavzu.	Navro'z taomlari	74
9-mavzu.	Bo'lim yuzasidan takrorlash	77

Darslik holati haqida ma'lumot

Nº	O'quvchining F. I. Sh	O'quv yili	Darslik olingan vaqtdagi holati	Sinf rahbarining imzosi	Darslik qaytarib berilgan vaqtdagi holati	Sinf rahbarining imzosi
1	<i>Elektron 3</i>	<i>2024 yilgi</i>				
2						
3						
4						
5						
6						

**Darslikni olish va o'quv yili oxirida uni qaytarishda
yuqoridagi jadval sinf rahbari tomonidan
quyidagi mezonlarga muvofiq to'ldiriladi**

Yangi	Darslikning holati a'lo darajada
Yaxshi	Muqovasi butun, kitobning asosiy qismidan uzilmagan. Barcha sahifalar mavjud, butun, yirtilmagan, yelimi ko'chmagan
Qoniqarli	Muqovasi ezilgan, shikastlangan, kitobning asosiy qismidan qisman ajralgan va foydalanuvchi tomonidan tiklangan. Qayta tiklash ishlari qoniqarli. Yirtilgan sahifalar yopishtirilgan, ba'zi sahifalari yirtilgan
Qoniqarsiz	Muqovasiga chizilgan, kitobning asosiy qismidan to'liq yoki qisman yirtilib, uzilgan, qoniqarli tiklangan. Sahifalari yirtilgan, ba'zi sahifalari yo'q, bo'yalgan, ifloslangan, tiklash mumkin emas

U.B.Aydarova

O'qish savodxonligi

2-sinf

III qism

Umumiy o'rta ta'lim maktablari
uchun darslik

“Novda Edutainment”

Toshkent – 2023

Muharrirlar:

Badiiy muharrir

Musahhih

Rassomlar:

Kompyuterda sahifalovchi

M. Nishonboyeva, Sh. Muslimova,

A. Sobitov

X. Serobov

A. Pan, M. Sulaymonova

R. Mirakov

Nashriyot litsenziyasi AI №158. 03.09.2023-yilda original-maketdan
bosishga ruxsat etildi. Bichimi 70×100/16. Kegli 16 n/shponli.

“Arial” garniturası. Ofset bosma usulida bosildi.

Mashinada yengil bo'rlangan (Machine Finished Coated) 80 g/m2 qog'oz.

Shartli b.t. 5. Hisob-nashriyot t. 1,02.

Adadi 626 913 nusxa. Buyurtma raqami 23-579.

“O'zbekiston” NMIUda chop etildi.

